

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

17 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 17 lutego 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 12 maja 2022 r., V ACa 624/21,
w sprawie z powództwa K.W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1. oddała skargę kasacyjną,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu orzeczenia do dnia zapłaty.

Agnieszka Piotrowska Monika Koba Dariusz Zawistowski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 czerwca 2021 r. w sprawie z powództwa K.W. przeciwko Bank S.A. z siedzibą w W. (dalej Bank) o ustalenie i zapłatę, Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że bliżej opisana umowa o kredyt hipoteczny zawarta 9 listopada 2006 r. przez powoda i Bank1 S.A. w W. (poprzednika prawnego pozwanego) jest nieważna, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 213 073,67 zł i 7 262,62 franków szwajcarskich (dalej CHF) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 27 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo o zapłatę w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd pierwszej instancji poczynił obszerne ustalenia faktyczne, z których wynika, że w dniu 9 listopada 2006 r. powód zawarł z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku umowę na warunkach szczegółowo opisanych w uzasadnieniu wyroku. Na jej podstawie Bank udzielił powodowi kredytu hipotecznego denominowanego do CHF, w kwocie stanowiącej równowartość 167 799,21 CHF na 30 lat w celu sfinansowania kosztów zakupu lokalu mieszkalnego. Uruchomienie kredytu miało nastąpić najpóźniej do 6 maja 2007 r., w sposób opisany w umowie, w kwocie nie większej niż 400 000 zł. Powód nabył kredytowaną nieruchomość w dniu 20 listopada 2006 r. za cenę wynoszącą 400 000 zł. Kredyt uruchomiono w dniu 24 listopada 2006 r. w kwocie 152.658,81 CHF, tj. 360 000 zł oraz w kwocie 15 140,50 CHF, tj. 35 704,33 zł. Kwota ta została wypłacona w złotych. Pozwany pobrał ponadto od powoda składki i opłaty opisane szczegółowo w uzasadnieniu wyroku. W okresie od 9 listopada 2006 r. do 16 stycznia 2020 r. powód uiścił na rzecz pozwanego kwoty: 212 607,67 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych za okres od lutego 2010 r. do listopada 2018 r., 465,90 zł z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w okresie od 10 listopada 2010 r. do 15 listopada 2011 r. oraz 7 262,62 CHF z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych za okres od grudnia 2018 r. do stycznia 2020 r. W dniu 20 grudnia 2019 r. powód złożył reklamację do pozwanego Banku, wskazując na nieważność umowy oraz inne wymienione wadliwości.

Na podstawie poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy podniósł, że wbrew tezom pozwanego, umowa kredytu nie dotyczyła kredytu walutowego, lecz stanowiła umowę kredytu denominowanego do waluty obcej

z zastosowaniem mechanizmu odwrotnej indeksacji. Jest nieważna ze względu na przekroczenie granic swobody kontraktowania określonych w art. 353¹ k.c., zaś powód wykazał interes prawny rozumieniu art. 189 k.p.c. w żądaniu ustaleniu jej nieważności. Niezależnie od tego, umowa zawiera abuzywne klauzule indeksacyjne, określające główne świadczenia stron, niewyrażone jednak w sposób prosty i jednoznaczny dla powoda jako konsumenta, zaś brak możliwości zastąpienia ich przepisami dyspozytywnymi także skutkuje, z tej przyczyny, upadkiem przedmiotowej umowy. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest powstanie roszczenia powoda o zwrot tego, co świadczył na rzecz Banku w wykonaniu nieważnej umowy, a zatem roszczenie restytucyjne o zwrot świadczenia nienależnego na podstawie art. 405 i art. 410 § 2 k.c., które zostało uwzględnione w wysokości wskazanej w sentencji z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w zapłacie.

Wyrokiem z 12 maja 2022 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej pozwany Bank zarzucił naruszenie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 165, poz. 984, alej: „ustawa antyspreadowa) w z. z art. 69 ust. 2 pkt 4 a i art. 75b ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2026 r., poz. 38, dalej: „prawo bankowe”), art. 69 ust. 1 prawa bankowego w zw. z art. 65 § 1 k.c. , art. 385¹ § 1 w zw. z art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, art. 385¹ § 1 zdanie 2 w zw. z art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i ust. 2 prawa bankowego w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L.95 z 21 kwietnia 1993 r., dalej „Dyrektywa 93/13”), art. 65 § 2 w zw. z art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 111 ust. 1 pkt 4 prawa bankowego, dalej naruszenie art. 385¹ § 1 i art. 385² k.c. , art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 3 k.c. , art. 41 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (t.j. Dz. U z 2022 r., poz. 282, dalej „prawo wekslowe”), art. 2 ust. 3 ustawy z 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe w zw. z art. 58 § 1 k.c., art. 385¹ § 2 w zw. z art. 65 w zw. z art. 353¹ k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c.

Formułując te podstawy kasacyjne, pozwany Bank wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej, albowiem w świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, możliwość dochodzenia roszczenia o zwrot zapłaconych rat kredytu nie eliminuje interesu prawnego kredytobiorcy w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego w związku z nieważnością umowy kredytu. Interes prawny - o którym mowa w art. 189 k.p.c. - należy bowiem postrzegać elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia, szeroko pojmowanego prawa do sądu oraz konkretnych okoliczności sprawy. Powód zachowuje interes prawny w zgłoszeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego, ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego - z uwzględnieniem procesowych skutków wyroku o ustalenie, w szczególności granic prawomocności materialnej - może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym (zob.m.in. uzasadnienie uchwał Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, Nr 3, poz. 31, wyroki Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22; i z 23 kwietnia 2021 r., II CSK 9/21, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 30 grudnia 2024 r., I CSK 3258/23).

Sąd Apelacyjny nie naruszył także art. 69 prawa bankowego w zw. z art. 65 k.c. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej. W świetle art. 69

ust. 1 pr. bank., określającego elementy konstrukcyjne umowy kredytu bankowego, zobowiązanie banku w tej umowie polega na oddaniu do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a zobowiązanie kredytobiorcy na korzystaniu z tej kwoty na warunkach określonych w umowie i zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Tak scharakteryzowaną konstrukcję umowy kredytu ustawodawca sprecyzował w art. 69 ust. 2 pr. bank., w którym – poza wymaganiem formy pisemnej – wskazał, że powinna ona zawierać kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty, wysokość oprocentowania i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązywania umowy. Wbrew tezę pozwanego, strony nie zawarły umowy kredytu walutowego, co miałoby miejsce, gdyby pozwany wypłacił powodowi uzgodnioną kwotę we frankach szwajcarskich, zaś kredytobiorca zobowiązałby się taką kwotę, w tej walucie, zwrócić z ustalonym oprocentowaniem w ratach spełnianych w CHF. Na etapie uzgadniania warunków umowy powód informował jednak pozwanego, że zaciąga kredyt na zakup nieruchomości w Polsce w celu sfinansowania jej ceny wyrażonej w złotych, a ujęta w umowie kwota kredytu w CHF miała pełnić wyłącznie funkcję waloryzacyjną. Umowę zakwalifikować trzeba zatem do kategorii kredytów denominowanych, w których kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej. Kredyty indeksowane i denominowane w walucie obcej różnią się wyłącznie sposobem wyrażenia owej waloryzacyjnej funkcji pełnionej przez walutę obcą.

Nie są także uzasadnione rozbudowane zarzuty naruszenia art. 385¹ k.c. w związku ze wskazanymi w podstawach kasacyjnych przepisami kodeksu cywilnego, prawa bankowego oraz Dyrektywy 93/13. Kwestie w nich poruszone zostały już ż rozważone i rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz

Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), w świetle którego nie doszło do naruszenia przytoczonych w skardze norm prawnych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje aktualnie, że klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej lub denominowanego w walucie obcej (o tego rodzaju kredyt chodzi w tej sprawie) określają główne świadczenia stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Skarżący zarzucił wadliwe przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zarzut ten jest jednak niezasadny, albowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE wyjaśniono już, że wymaganie wyrażenia postanowienia umownego w sposób jednoznaczny, prostym i zrozumiałym językiem jest spełnione, gdy umowa przedstawia konsumentowi w sposób przejrzysty działanie mechanizmu waloryzacyjnego tak, aby konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne związane z zaciągnięciem wieloletniego zobowiązania kredytowego waloryzowanego kursem waluty obcej. Konsument powinien być jasno poinformowany przez bank, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy nieograniczone niczym ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie (zob. wyroki TSUE z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 oraz z 20 września 2017 r., C-186/16, a także wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). W wyroku z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19 TSUE wyjaśnił, że wykładni art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że warunki umowny kredytu, które powodują skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógłby racjonalnie oczekiwać, przestrzegając

wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, że ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków. W uzasadnieniu wyroku z 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, Sąd Najwyższy podniósł, że nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane z zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia o standardowej treści, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności Banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. W takim stanie rzeczy przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne. Ochrona konsumenta może zostać zapewniona jedynie wtedy, gdy uwzględnione zostaną jego rzeczywiste i tym samym bieżące interesy, a nie interesy, jakie miał w okolicznościach istniejących w chwili zawarcia danej umowy.

Klauzule waloryzacyjne, które określają główne świadczenia stron i nie zostały wyrażone w umowie kredytu w sposób jasny i precyzyjny, podlegają badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Nie jest zasadny kasacyjny zarzut wadliwego przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, iż postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu stanowią niedozwolone postanowienia umowne. Abuzowność tych klauzul została już bowiem przesądzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE, w którym wyjaśniono, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości

świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku; obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Są one niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyłeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20).

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 358 § 2 k.c. w związku z przepisami przytoczonymi w podstawach skargi kasacyjnej (w tym art. 41 prawa wekslowego) przez zanegowanie przez Sąd Apelacyjny możliwości zastąpienia luki, spowodowanej wyeliminowaniem z umowy klauzul abuzywnych, przez zastosowanie, w celu rozliczeń stron, średniego kursu CHF ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. W orzecznictwie Sądu Najwyższego za niedopuszczalne uznaje się bowiem zastąpienie niedozwolonych postanowień umownych przez zastosowanie art. 69 ust. 3 prawa bankowego, norm dotyczących wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 prawa wekslowego lub art. 358 § 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22 oraz 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2023 r. I CSK 6150/22).

Abuzywne klauzule indeksacyjne są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy, chyba że konsument następnie udzieli świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywróci ich skuteczność z mocą wsteczną (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56). W uzasadnieniu powołanej uchwały wyjaśniono, w nawiązaniu do

wcześniejszego orzecznictwa, w tym orzecznictwa TSUE (zob. w szczególności wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18), że zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia; 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących w czasie sporu lub możliwych wówczas do przewidzenia, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie; 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyeliminowane niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy w mocy; jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy”. W świetle tych zapatrywań tym bardziej nie jest dopuszczalne zastosowanie do rozliczeń stron średniego kursu Narodowego Banku Polskiego w oparciu o art. 358 § 2 k.c., skoro zastąpienie (substytucja) abuzywnych klauzul kursowych odwołaniem do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego nie uwzględnia koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym - w świetle powołanego utrwalonego orzecznictwa - wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta.

Jeżeli bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument - tak jak ma to miejsce w okolicznościach sprawy - postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następczo świadomej

i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną, (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18 i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD, 2021, Nr 2, poz. 20; z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22), umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21; z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23; z 9 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podniesiono, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki SN z: 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Wyeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny, czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Jak wskazał Sąd Najwyższy, wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością.

Wbrew zarzutom pozwanego, nie doszło do naruszenia art. 405 k.c. i 410 § 2 k.c., w sposób wskazany w skardze kasacyjnej, albowiem stronie, która

w wykonaniu nieważnej umowy kredytu spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot uiszczonych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego, niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. Między bankiem a kredytobiorcą powstają wówczas odmienne zobowiązania restytucyjne - zobowiązanie tego kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanych środków pieniężnych oraz zobowiązania banku do zwrotu uiszczonych płatności. Zobowiązania stron do zwrotu otrzymanych nienależnie świadczeń są co do zasady od siebie niezależne, co odpowiada teorii dwóch kondykcji, przeciwstawianej teorii salda. Skarżący podniósł, że Sądy *meriti* powinny zasądzić na rzecz powoda zwrot uiszczony przez niego na rzecz pozwanego kwotę 7 262,62 CHF, po jej przeliczeniu według kursów średnich tej waluty, ogłaszanych przez NBP w dniach, w których powód uiszczał poszczególne raty kapitałowo-odsetkowe objęte żądaniem pozwu wyrażone w tej walucie. Ten pogląd nie jest zasadny, ponieważ powód chodzi o zwrot tego, co nienależnie świadczył. Skoro kredytodawca otrzymywał od powoda środki finansowe w walucie obcej, w wykonaniu - jak się okazało – nieważnej umowy kredytu, to jego roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia w postaci wpłaconych na rzecz kredytodawcy środków finansowych w walucie obcej (CHF) zasługiwało na uwzględnienie. Innymi słowy, powodowi przysługuje roszczenie o zwrot takiej ilości środków pieniężnych CHF, jaką uiszczył na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnych umów.

W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego i TSUE trafne jest także przyjęte przez Sąd Apelacyjny stanowisko co do wymagalności roszczenia powoda o zasądzenie od pozwanego kwoty objętej pozwem oraz odsetek ustawowych za opóźnienie w jej zapłacie. W przypadku nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, konsument jest uprawniony do domagania się od przedsiębiorcy zwrotu świadczeń spełnionych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy oraz odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania tego zobowiązania, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tego świadczenia (zob. wyrok TSUE z 14 grudnia 2023 r., C – 28/22). Powstanie stanu wymagalności roszczenia o zwrot świadczenia spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy oraz stanu opóźnienia w realizacji tego roszczenia przez zobowiązanego, nie jest uzależnione od

stanowiska konsumenta co do braku jego zgody na dalsze obowiązywanie umowy zawierającej klauzule abuzywne (zob. wyrok TSUE z 7 grudnia 2023 r., C - 140/22).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. oraz. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 i art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

Agnieszka Piotrowska

Monika Koba

Dariusz Zawistowski

(A.D.)

[SOP]